

MONA CHOLLET • **Bugünün Cadıları**

MONA CHOLLET 1973, Cenevre doğumlu, *Le Monde Diplomatique* gazetesi yazarıdır. Yayımlanmış çalışmaları arasında şunlar yer alır: *La Tyrannie de la réalité* (Calmann-Lévy, 2004), *Rêves de droite: Défaire l'imaginaire sarkozyste* (La Découverte, 2008), *Beauté fatale. Les nouveaux visages d'une aliénation féminine* (La Découverte, 2012) ve *Chez soi. Une odyssée de l'espace domestique* (La Découverte, 2015).

Sorcières. La puissance invaincue des femmes

© 2018 Editions La Découverte

İletişim Yayınları 2880 • Bugünün Kitapları 246

ISBN-13: 978-975-05-2862-0

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

EDITÖR Melike Işık Durmaz

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI “Cadı kostümlü kadınlar protesto gösterisi düzenliyor”, *Chicago Sun-Times*, 25 Eylül 1969.

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ece Ziya

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MONA CHOLLET

Bugünün Cadıları

Kadınların Yenilmez Gücü

Sorcières

La puissance invaincue des femmes

ÇEVİREN Z. *Hazal Louze*

“WITCH’e üye olmak zorunda değilsiniz.
Eğer bir kadınsanız ve kendi içinize bakmaya
cesaretiniz varsa, siz de bir cadısinizdir.”

– WITCH Manifestosu
(Women’s International Terrorist Conspiracy from Hell),
New York, 1968

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	9
---------------	---

MİRASÇILAR.

GİRİŞ	11
“Eski zamanların değil modern insanların kurbanları”.....	14
Sivrilen kadınları bertaraf etmek.....	18
İnkâr edilen veya gerçektışı gösterilen bir tarih.....	23
<i>Oz Büyücüsü</i> ’nden Starhawk’a.....	27
Alacakaranlığın kadın ziyaretçisi.....	33
Geçmişteki olaylar dünyamızı nasıl şekillendirdi?.....	38
Hydra denizcisinin kalbini yemek.....	42

1 KENDİNE AİT BİR HAYAT.

BAĞIMSIZ KADIN BELASI	47
Yardıma muhtaçlar, dolandırıcılar ve serbest elektronlar.....	49
Maceracı kadın: Yasaklı rol model.....	54
Hedef: İsyancılar.....	62
Odun ateşinin gölgesi.....	67
Kim bu şeytan?.....	70
Her daim “silinip giden” kadınlar.....	75
Hizmet etme refleksi.....	81
“Annelik müessesesi”: Ayakta pranga.....	88

2 KISIRLIK ARZUSU.	
ÇOCUKSUZ HAYAT: BİR İHTİMAL	93
Başka seçeneklere doğru bir sıçrama	99
Çocuk iste(me)menin karmaşık simyası	103
Düşünme-me alanı	107
“Doğanın” son kalesi.....	111
Ormanın açık alanında	118
Kabul edilemez bir söz.....	123
Son sır	130

3 ZİRVE SARHOŞLUĞU.	
“KOCAKARI” ALGISINI KIRMAK	139
“Yaşlıdılar bile”	143
Yaş farkı	147
Ebedi gençliğin sonu mu?	155
Kadınlar <i>karşı gelmeye</i> başladığında	161
Çitin kadın gardiyanları	166
“İğrenme denince akla gelen figür”	170
Şeytanlaştırılan arzu.....	175
“Bir başka yasa icat etmek”	179

4 BU DÜNYAYI TERSYÜZ ETMEK.	
DOĞAYLA SAVAŞMAK, KADINLARLA SAVAŞMAK	187
“ <i>Neyin</i> mükemmeliyeti?”	192
Doğanın ölümü.....	198
Dreuf, Popokoff ve diğerleri.....	203
“Bunların hepsi numara yapıyor”	210
Subliminal bir dayanışmanın doğuşu	215
Hastaya insan muamelesi yapmak	219
Akıldışılık, sanılan tarafta olmadığında.....	223
Başka bir dünyanın eskizi	226
“Histerik kadınların” isyanı	229
Aynı anda iki özgürleşmeyi düşünmek.....	233
“Sizin dünyanız bana uymuyor”	237

TEŞEKKÜR

Guillaume Barou, Akram Belkaïd, Otto Bruun, Irina Cotseli, Thomas Deltombe, Eleonora Faletti, S ebastien Fontenelle, Alain Gresh, Madmeg, Emmanuelle Maupetit, Daria Michel Scotti, Joyce A. Nashawati, Genevi eve Sellier, Ma it e Simoncini, Sylvie Tissot ve La elia V eron'a kaynak tavsiyeleri,  nerdikleri internet bağlantıları ve basın kup rleri, sohbetleri ve y reklendirmele- ri i in teŐekk r ederim. Elbette ortaya  ıkan eserin t m sorum- luluğu bana aittir.

Bana yardım etmek i in Şabat tatilinde t m vaktini ayıran Serge Halimi'ye teŐekk r ederim.

Katia Berger, Dominique Brancher ve Fr d ric Le Van'a kiti- bı tekrar tekrar okudukları ve doğru yorumlarda bulundukla- rı i in m teŐekkirim. Edit r m, Gr goire Chamayou'ya da te- Őekk r ederim. Ve bir  zel teŐekk r de Thomas Lemahieu'ye...

MİRASÇILAR. GİRİŞ

Elbette Walt Disney'in Pamuk Prenses masalında siyah şapkasının altından görünen tel tel gri saçlarıyla, ucuna siğil konmuş kemerli burnuyla, tiz kahkahasını atınca alt çenesinde görünen tek dişiyle ve şeytani görüntüsünü kuvvetlendiren çılgın gözlerinin üstündeki kalın kaşlarıyla hepimizin aşına olduğu cadıyı ben de biliyordum. Ancak çocukluğumda bende iz bırakan cadı Buzları Eriten Fır Fır'dı.

Buzları Eriten Fır Fır, İsveçli çocuk romanı yazarı Maria Gripe'nin (1923-2007) yazdığı, İskandinavya'daki hayali bir köyde geçen *Le Château des enfants volés* [Kaçırılan Çocuklar Şatosu] isimli kitabın cadısıydı.¹ Evi bir tepenin üzerine, bir elma ağacının altına konuşlanmıştı. Ağacın, göğü adeta ortadan ikiye bölen silueti çok uzaklardan görünürdü. Yaşadığı yer huzurlu ve çok güzeldi, ancak komşu köyün sakinleri bir keresinde evin yanında bir darağacı görüldüğü söylentisinden ötürü eve yaklaşmaktan çekinirdi. Gece çöktüğünde, yaşlı kadın –Bilgelik Kuyusu'ndan aşağı sarkarken tek gözünü kaybeden– kuzgunu Solon ile konuşup bir yandan dokumasını işlerken evinin penceresinde hafif bir parıltı belirirdi. Bu cadının, beni büyü

1 Maria Gripe, *Le Château des enfants volés*, Le Livre de poche Jeunesse, Paris, 1981. Orijinal İsveççe başlığı *Glasblåsarns barn*'dir.

yapma gücünden çok daha fazla etkileyen özelliği, derin sükküneti, gizemli havası ve geleceği görebilme gücüydü.

Dış görünüşünün tasviri beni büyüledi: “Evinden her zaman lacivert, bol ve geniş yakalı pelerinine sarılmış halde çıkardı. Pelerinin yakası rüzgârda ses çıkarır, başının çevresinde yumuşak hareketlerle uçuşurdu.” Fır Fır takma adı buradan gelirdi. “Garip bir şapkası vardı. Şapkanın kenarları çiçeklerle süslüydü, mor renkteki üst kısmından ise kelebekler sarkardı.” Onunla yolda karşılaşanlar, “her daim değişen ve insanlar üzerinde inanılmaz bir etki yaratan” mavi gözlerinin ışıltısıyla çarpılmışsa dönerdi. Belki de Buzları Eriten Fır Fır’ın bu görünümünü, modayla ilgilendiğim yaşlarımda, kızlara tenlerini ve vücut hatlarını alabildiğine sergilemelerini dayatan baskın estetik giyim anlayışının aksine Yohji Yamamoto’nun bol giysilerden, devasa şapkalardan oluşan, kumaşı sadece bir örtünme aracı olarak kullanan heybetli kreasyonlarını sevmeme sebep olmuştur.² Hafızamda bir tılsım gibi yer eden, çevresindeki herkesi kollayan ve izleyen Fır Fır, *güçlü, kudretli* bir kadın izlenimi bırakmıştı bende.

Aynı zamanda onun kalabalıktan elini eteğini çekmiş olmasını ve köy sakinleriyle ne çok mesafeli ne çok içli dışlı olan ilişkisini de sevmiştim. Yazar Maria Gripe, Fır Fır’ın evinin bulunduğu tepeyi tasvir ederken sanki tüm köyü “kanatları altında” koruduğunu yazmıştı. Öte yandan bu cadı muhteşem halılar dokurdu: “Dokuma tezgâhının önüne oturmuş çalışırken derin düşüncelere daldı. Aklından geçenler tüm köy halkını ve onların hayatını ilgilendirirdi. Öyle ki, bir sabah, onların başına ne geleceğini kesin bir şekilde görebildiğini fark etti. Dokumasına eğilmiş vaziyette elleriyle işlediği desenlerde her birinin kaderini okuyordu.” Dışarıda nadiren ve kaçak halleriyle görülmesi ona rastlayanlar için kismet anlamına gelirdi: O tüm kış boyunca ortalarda görünmezdi ve evinden çıkması, o gün termometreler “sıfırın altında otuz dereceyi gösterse bile” baharın şüphesiz gelmek üzere olduğunun işaretiydi. Kimse ger-

2 Bkz. Mona Chollet, *Beauté fatale. Les nouveaux visages d'une aliénation féminine* [2012], La Découverte, Paris, 2015.

çek adını bilmese de takma ad olarak ona “Buzları Eriten” denmesini açıklayan şey tam da buydu.

Hansel ve Gretel'deki, *Mouffetard Sokağı*'ndaki cadılar veya Rus masallarında rastladığımız, kütükler üzerine inşa edilmiş kır evlerinde iki büklüm yaşayan babayagalar* gibi korkutucu karakterler bile bende tiksinti değil heyecan uyandırır. Onlar hayal gücümü kamçılar ve tüyleri diken diken edişlerinin tadı damağımda kalırdı. Uyandırdıkları macera hissiyle, başka bir dünyaya açılan bir pencere gibiydi onlar benim için. İlkokuldayken teneffüse çıktığımızda arkadaşlarımla okul avlusundaki çalılıkların ardında yaşadığına inandığımız cadıyı kovalardık, çünkü öğretmenlerimizin anlam veremediğimiz tembelliği yüzünden bu işin bize kaldığını düşünürdük. Tehlike bize macera vaat ederdi. İşte o an hayatta her şeyin mümkün olduğunu ve kız çocuklarına biçilen “hanım hanımcık” ve “cici kız” olmayı öğreten kalıpların, kadınların değişmez kaderi olmaya bileceğini sezerdik. Ezberler altüst edilmezse çocukluğun tadı tuzu olmazdı. Ancak cadı kavramı Buzları Eriten Fır Fır ile benim için kesin olarak olumlu bir anlam kazandı. O, hep son sözü söyleyendi, kötülerini yere serendi. Sizi küçümseyen bir rakibe galip gelmenin ve intikamın hazzını yaşatırdı. Biraz Hayalet Kız'ı andırırdı.** Ondan tek farkı, gücünü akrobatik hareketlerden değil zekâsından almasıydı. Ayrıca tek parça sportif kostümü de yoktu –ki bu benim işime geliyordu, çünkü spordan nefret ediyordum. Fır Fır sayesinde, kafamıza kazınan imgenin aksine, kadının fazladan bir gücü temsil edebileceğini düşünmüştüm. İlk duyduğum andan beri “cadı” kelimesi beni cezbediyordu, sanki benim de sahip olabileceğim bir güce işaret ediyordu. Bu sözcük, çevresinde bir enerji yaratıyor ve köklü bir bilgeliği, hayat veren bir gücü, resmî bilginin daima baskı altında tutup küçümsediği bir deneyim birikimini düşündürüyordu. Ayrıca ömür boyunca hiç usanmadan çalışılıp ustalaşılan,

(*) Slav geleneği ve hikâyelerinde cadılara verilen isim – ç.n.

(**) Fantômette, 1961 yılında Fransa'da maceraları seri halinde yayımlanan süper kahramandır. Sarı-siyah renkte sportif bir kostümü vardır. Gündüzleri öğrenci olan Françoise isimdeki genç kız, geceleri şehir sakinlerine yardım eden bir süper kahramana dönüşür – ç.n.

öğrenirken gösterilen tutku sayesinde insanı her şeyden –en azından kısmen– koruyacak bir sanata kendini adama fikri de hoşuma giderdi. Cadı sözcüğü her tür tahakkümden ve sınırlandırmadan kendini azat etmiş kadını çağırıştırıyor halen bana. Yönelmemiz gereken ideali temsil ediyor ve bize yol gösteriyor.

“Eski zamanların değil modern insanların kurbanları”

Etrafımızı saran popüler kültür ürünlerine konu edilen cadı karakterlerine bir fantezi ürünü gibi davranıldığını, süper güçleri olan kahraman imajı verildiğini ve hepimizin algısının yönlendirildiğini fark etmem şaşırtıcı bir şekilde uzun sürdü. Hayal gücünü harekete geçiren bir karakter olarak görülmesinden ve olumlu bir imgeyle anılmasından önce “cadı” kelimesi aşağılayıcı bir sıfat olarak, sahtekârlıkla itham edilen kadınları tarif etmek için kullanılırdı ve on binlercesinin işkence görüp öldürülmesine sebep olmuştu. Özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa’da sürdürülen cadı avları, toplumsal bilinçte ilginç bir yer tutuyordu. Cadıların yargılanması akıl dışı suçlamalara (Sabbat’a* katılmak veya Şeytan ile anlaşmak, hatta cinsel ilişkiye girmek için geceleri uçtukları gibi gerçektışı iddialar) dayandırılıyordu. Bu suçlamalar onları bu dünyanın dışında bir âleme ait gösteriyor, bu sayede gerçek hayatta uğradıkları zulüm hafifletiliyor, tarihsel köklerinden koparılıyorlardı. Cadı imgesini günümüzde düşününce, süpürgesiyle uçan ve hem hafif hem de alaycı bir temsil gözümüzün önüne geliyor. Bu algıyı Martin le Franc’ın *Le Champion des Dames* [Kadınların Savunucusu, 1441-1442] isimli el yazması kitabının sayfa kenarındaki çizime borçluyuz. Bu cadı tasviri bir Tim Burton filminden, “Tatlı Cadı” dizisinden veya Cadılar Bayramı dekorasyonundan fırlamış gibi duruyor. Gelin görün ki 1440’lı yıllarda cadı kelimesi acı dolu yüzyıllar anlamına geliyordu. Sabbat’ın adını geçirmişken bir not düşelim. Tarihçi Guy Bechtel şöyle diyor: “Bu kadınlar ile Sabbat arasında bağ varmış gibi gösteren ideolojik uy-

(*) Sabbat, pagan kültüründe cadı bayramının adıdır. Cadı avcıları tarafından Yahudilerin kutsal günü Şabat ile özdeşleştirilirdi – ç.n.

durmalar birçok zulme sebep oldu.”³ Ayrıca acı dolu cinsel işkencelerin yakıcı gerçekliği ise Marquis de Sade’in yarattığı imgerelerde eritildi ve zevk algısı yaratmaya başladı.

2016 yılında Belçika’nın Brugge şehrindeki Aziz John Müzesi’nde “Bruegel’in Cadıları” isimli bir sergi düzenlendi. Bruegel şehrin ileri gelenlerinden bir Felemenk idi ve cadıları eserlerine konu eden ilk ressamdı. Meydanda bulunan bir duvarın üstünde ise Brugge’de cadılık yaptığı gerekçesiyle yakılarak öldürülen onlarca kadının ismi yazılıydı. “Brugge’nin birçok sakini hâlâ bu kadınların soyadlarını taşıyor. Geçmişte cadılıkla suçlanmış bir kadının akrabası olduklarını, sergiyi ziyaret edene dek bilmiyorlardı.”⁴ Müzenin müdürü bunu gülümseyerek anlatıyordu; sanki insanın soyağacında yer alan bir masumun akıl almaz suçlamalar sonucunda katledilmesi, arkadaşlar arasında anlatılabilecek küçük bir hatıra olabilirmiş gibi... Tam bu noktada sorgulamak gerekiyor: İnsan başka hangi kitlesel kıyımı, üstünden yüzyıllar geçse bile, yüzünde bir gülümsemeyle anlatmaya cesaret edebilir?

Cadı avları, bazen bir ailenin tamamını yok ederek, korkunun hüküm sürmesini sağlayarak, birtakım davranışları acımasızca cezalandırarak ve bazı –şimdi tahammül gösterilmesi imkânsız– pratikleri uygulayarak yaşadığımız dünyayı şekillendirdi. Eğer bu cadı avları yaşanmasaydı bugün muhtemelen çok farklı toplumlarda yaşıyor olurduk. Bu avlar; yapılan seçimler, ayrıcalık tanınan ve mahkûm edilen yollar hakkında çok şey anlatıyor. Buna rağmen onlarla yüzleşmekten kaçınıyoruz. Tarihin bu yüzünün gerçekliğini kabul etsek bile onunla aramıza mesafe koymanın bir yolunu buluyoruz. Örneğin cadı avı yıllarını, artık hiçbir ortak özelliğimiz olmayan, kötülener ve gerici olarak gösterilen Ortaçağ ile özdeşleştirme hatasına düşüyoruz. Halbuki en büyük cadı avları, yüceltilen Rönesans devrinde yaşandı. 1440’ta başlayan cadı avları, 1560 yılın-

3 Guy Bechtel, *La Sorcière et l’Occident. La destruction de la sorcellerie en Europe, des origines aux grands bûchers*, Plon, Paris, 1997.

4 “Dans le sillage des sorcières de Bruegel” [Bruegel Cadılarının İzinde], “Arte Journal”, Arte, 8 Nisan 2016.

dan sonra genişleyerek devam ettirildi. 18. yüzyılın sonlarında bile hâlâ infazlar gerçekleştiriliyordu. 1782’de, İsviçre’nin Glaris kantonunda Anna Göldi’nin başının kesilmesi gibi... Guy Bechtel’in dediği gibi, cadılar aslında “karanlık Ortaçağ’ın de-ğil, modern insanların kurbanlarıydı.”⁵

Aynı şekilde, yapılan zulümler için, kötülükleriyle nam salmış engizisyoncularda cisimleşen güçlü köktendincilik sorumlu tutuluyor. Oysa engizisyon her şeyden önce kâfirlerle ilgilenmiş, cadı avı neredeyse hiç yapmamıştır. Cadılıkla ilgili mahkûmiyet cezalarının ezici çoğunluğu laik mahkemelerce verilmiştir. Büyücülük konusunda laik yargıçların “Vatikan’dan çok daha zalim ve katı”⁶ olduğu anlaşılıyor. Dinsel inanç temelli bir dünya söz konusu olduğunu düşüncecek olursak onlar ile engizisyon mahkemeleri arasında ancak görelî bir farktan bahsedilebilir. Yapılan zulme karşı çıkan az sayıda insan bile –1563’te “masumların kanının akıtıldığını” söyleyen Doktor Jean Wier gibi– Şeytan’ın varlığını inkâr etmez. Protestanlara gelince, akla daha fazla önem verir bir görüntü çizseler bile onlar da Katolikler kadar şevkle cadı avlarına katılmıştır. Hıristiyanlıkta yapılan Reform hareketiyle İncil’in keyfî yorumlamalardan bağımsız bir şekilde yeniden ele alınması, kadınlara karşı daha merhametli olmayı sağlamamıştır. Tam aksine! Cenevre’de Calvin’in emriyle otuz beş “cadı” Eski Ahit’in sırf iki satırında “Büyücülerin yaşamasına izin vermeyeceksin” yazıyor diye infaz edilmiştir. Dönemin hoşgörüsüzlük ikliminde mezhep savaşları sebebiyle ortamın kan gölüne dönmesi –1572 yılında Paris’te yaşanan Saint Barthélemy katliamında tam üç bin Protestan öldürülmüştü– her iki cephede zulüm ve işkence uygulamalarını katbekat artırmıştır.

Dürüstçe söylemek gerekirse, cadı avlarıyla yüzleşemiyorsak, bunun nedeni günümüz dünyası hakkında çok şey söylemesidir. Zira cadı avlarını konuşmak, insanlığın en ümit kırıcı yüzüyle hesaplaşmak anlamına geliyor. Cadı avları, toplumun daima mutsuzluğundan ısrarla sorumlu tuttuğu bir günah ke-

5 Guy Bechtel, *a.g.e.*

6 *A.g.e.*

çisi seçtiğini ve gitgide bir akıldışılık sarmalına kendini hapsedtiğini gösteriyor. Nefret söylemleri ve takıntı haline gelen düşmanlık, toplumun nefsi müdafaası olarak görülen fiziki şiddeti meşru gösterme amacı taşıdığı için mantıklı hiçbir açıklamaya izin vermiyor. Bu avlar, Françoise d'Eaubonne'un sözleriyle, insanoglunun "akla mantığa sığmayacak sebeplerle katliamlar yapabildiğini" gösteriyor.⁷ Cadı olarak görülen kadınların şeytanlaştırılmasının Yahudi karşıtı hareketler ile birçok ortak noktası olduğunu söylemek mümkün. Örneğin cadıların "Sabbat günlerinden" veya "sinagoglarından" bahsediliyor, Hıristiyanlığı yok etmek için "Yahudiler gibi" casusluk yaptıkları ve yine onlar gibi kemerli burunları olduğu söyleniyordu. 1618 yılında Fransa'nın Colmar şehrinin yakınlarındaki bir infaz sırasında canı sıkılan bir kâtibin mahkûm kadının resmini infaz defterinin kenarına çizdiğini görüyoruz: Çizime göre kadın saçını Yahudi kadınlar gibi taramıştı ve "Davut yıldızlarıyla süslü bir kolye takıyordu."⁸

Sorunların kaynağı olarak bir günah keçisi belirlemek ve onu hedef tahtasına oturtmak alt tabakanın değil her zamanki gibi yukarıdakilerin, okumuş zümrenin başının altından çıkmıştır. Cadılık iftirasının doğuşu yaklaşık olarak 1454'te matbaanın icadıyla aynı döneme denk gelir –ki matbaanın bu iftiranın yayılmasında önemli bir payı vardır. Bechtel bunu, dönemin tüm iletişim araçlarının kullanıldığı bir "medya operasyonu" olarak tanımlıyor. "Okuyanlar için kitaplar yoluyla, diğerleri için vaizler aracılığıyla ve geri kalan herkes için mümkün olan her yöntem kullanılarak cadılara karşı düşmanlık tohumları ekiliyordu." İki engizisyon görevlisi, Alsace'lı Henri Institoris (veya Heinrich Krämer) ve İsviçre'nin Basel şehrinde Jakob Sprenger'in yazdığı *Malleus Maleficarum* [Cadıların Çekici] adlı kitap 1487'de yayımlandı. Adolf Hitler'in *Kavgam*'ıyla yarışa-

7 Françoise d'Eaubonne, *Le Sexocide des sorcières*, L'Esprit frappeur, Paris, 1999.

8 Guy Bechtel, *La Sorcière et l'Occident*. Başka vakalarda da antisemitizm ile kadın düşmanlığı arasında paralellik kurulduğunu gözlemliyoruz: Örneğin Almanya'da Yahudi erkeklerin sünnetli oldukları için her ay âdet döngüsü yaşadığına dair bazı söylentiler vardı. Bkz. Anne L. Barstow, *Witchcraze. A New History of the European Witch Hunts*, Harper Collins, New York, 1994.

bilecek düzeyde nefret söylemi içeren bu kitap yaklaşık on beş kez yeniden basıldı ve geniş çaplı avlar süresince Avrupa çapında otuz bin kopya sattı. “Ortalığın yangın yeri olduğu zamanlarda her cadılık davasında yargıçlar bu kitabı esas aldılar. *Malleus*’da yer alan soruları sorar ve *Malleus*’da yer alan cevapları almayı beklerlerdi.”⁹ Matbaanın kullanımına dair zihnimizde yer eden idealleştirilmiş bakışla çelişen bir durum bu... Bu kadınların ciddi tehdit teşkil ettiği inancının yayılmasıyla onları etkisiz kılmak için akıl almaz yöntemlerin geliştirilmesine zemin hazırlayan *Malleus Maleficarum* kitabı, adeta toplu bir sanrı iklimi yarattı. Kitabın başarısı “şeytan uzmanı” olan ve benzer kitaplar yazan yeni kişilerin ortaya çıkmasına meydan verdi. Üstelik bu eserlerin öfkeden delirmiş yazarları –Fransız filozof Jean Bodin (1530-1596) gibi– bilge ve itibarlı kişiler olarak nam saldı. Bechtel şöyle diyor: “Bu isimlerin yarattığı iyi insan algısı ile şeytanlık üzerine ortaya koydukları çalışmalarında görülen acımasızlık ne de büyük bir tezattır.”

Sivrilen kadınları bertaraf etmek

Tüm bu hikâyeleri öğrendikçe buz kesiyoruz, hele ki kadınsak. Elbette birçok erkek de cadılık suçlaması sonucunda infaz edildi; ancak kadın düşmanlığı zulmün ana sebebiydi. *Malleus Maleficarum*’da “cadıların küçük bir detay” olduğundan bahsediliyor. Kitabın yazarları cadılık faaliyetlerinden pek bahsetmiyor bile. Onlara göre göre kadınların yaydığı “kötülük” olmasaydı “dünya birçok tehlikeden kurtulmuş” olurdu. Fiziken ve ruhen zayıf olan ve doymak bilmeyen bir lüks arzusunun esiri olan kadınlar şeytan için kolay bir hedef haline geliyordu onlara göre. Mahkemelerde yargılanan sanıkların % 80’i ve mahkûmların % 85’i kadındı.¹⁰ Yargı karşısında son derece savunmasızlardı. Fransa’da sanıkların sadece % 20’si erkekti ve bu erkeklerin % 50’si temyize gidebiliyordu. Cadı avlarından önce mahkemeler kadınların şahitliğini bile kabul etmezken Avrupalı

9 Guy Bechtel, *La Sorcière et l’Occident*.

10 Anne L. Barstow, *Witchcraze*.

kadınlar kitle halinde sanık olarak davalarda yer buluyordu.¹¹ 1587-1593 yılları arasında Almanya'nın Trier şehrindeki yirmi iki köyde gerçekleşen karalama kampanyası (ki Almanya ve İsviçre cadı avının başladığı ve merkez üssü olan yerlerdi) öyle vahşiydi ki sadece iki köyde birer kadın hayatta kalabilmişti. Toplamda 368 kadın yakılmıştı. Anneanne-anne-kız torun şeklinde olmak üzere tüm soy yok ediliyordu. 1670'te Fransa'nın Cambrésis şehrinde 77 yaşındaki Magdelaine Denas, hakkındaki suçlamalar açık ve net olmamasına rağmen yakılmıştı. Onun teyzesi, annesi, kızı da infaz edilmişti, çünkü cadılığın kalıtımsal olduğuna inanılıyordu.¹²

Suçlamalar uzun bir süre yüksek zümredeki kadınlara etki etmedi. Üst sınıftaki kadınlara sıra geldiğinde dava dosyaları hızlıca kapanıyordu. Sadece bazı asillerin siyasetteki düşmanlarının onlara zarar vermek için kızlarını ve eşlerini cadılıkla itham ettiğini görüyoruz; zira bu, rakiplerine doğrudan zarar vermelerinden daha kolaydı. Çoğunlukla kurbanlar alt tabakadan oluyordu. Kadınlara, kendilerini tamamı erkeklerden oluşan kurumların ellerinde buluyorlardı. Sorgu memurları, rahip ve papazlar, işkenceciler, gardiyanlar, yargıçlar, cellâtlar, hepsi erkekti. Nasıl bir korku ve ümitsizlik yaşadıklarını tahmin edersiniz; üstelik bu zorlu sınavda kendilerini çoğunlukla mutlak yalnızlık içinde buluyorlardı. Ailelerindeki erkekler nadiren onları savunurdu –tabii eğer kadını suçlayanlar onlar değilse. Bazıları, erkeklerin bu tutumunun korkudan kaynaklandığını düşünüyor; zira suçlanan erkeklerin çoğunun suçu “cadının” akrabası olmaktı. Silvia Federici'ye göre erkeklerin bir kısmı “eşlerinden, ısrarcı metreslerinden kurtulmak veya baştan çıkardıkları veya tecavüz ettikleri kadının intikam almasını önlemek” için dönemin genel fişleme ikliminden faydalanmıştı. Federici, “bu dehşet ve propaganda yıllarının, erkeklerin kadınlara karşı derin psikolojik yabancılaşma yaşamasına sebep olduğunu” belirtiyor.¹³

11 A.g.e.

12 Guy Bechtel, *La Sorcière et l'Occident*.

13 Silvia Federici, *Caliban et la sorcière. Femmes, corps et accumulation primitive*